

MARIKA GRIEHSSEL:

Thabo Mbekis tid är inne

Han framstår som en förfinad man. Med pipan i munnen, det välansade skägget och den skraddarsydd kostymen. Handslaget är fast men Sydafrikas ledare tittar mig bara hastigt i ögonen då vi skakar hand. Kanske är han skygg, kanske bryr han sig inte. Eller så är det så att Thabo Mbeki, 55 år, till skillnad från Mandela, inte har det där lilla extra som gör ett möte oförglömligt.

Mbekis tid är inne. I december i fjol tog han över ledarskapet för det tungrodda skeppet Afrikanska National Kongressen, ANC, då Mandela avgick som partiordförande. I mitten av 1999, efter den unga demokratis andra allmänna val, är presidentposten hans.

I takt med att Mbekis ansvarsområ-

MARIKA GRIEHSSEL är Sveriges
Televisions korrespondent i Sydafrika.

den utvidgats riktas alltfler ögon mot den f d kommunisten. Och alltfler frågor ställs. Är Mbeki rätt person att styra Sydafrika i nästa århundrade?

Kan han föra den svåra försoningsprocessen vidare? Och viktigast av allt; Kan Mbeki skapa ett klimat för ekonomisk tillväxt så att det lilla frö av hopp om ett bättre liv för alla, som Mandela planterat, kan slå rot och ge den fattiga majoriteten mer än politisk frihet?

Mbeki föddes in i rörelsen. Hans far, Govan Mbeki, en av ANCs intellektuella, satt fängslad med Nelson Mandela på Robben Island. Tidigt, redan 1981, valde Mbeki att gå i exil för att skaffa sig en utbildning och viga sitt liv åt ANC.

En doktorshatt i ekonomi från Sussex University i Storbritannien och militärdrillning i Sovjetunionen 1970. Han blev snabbt den dåvarande ANC-ledaren Oliver Tambos högra hand och fick ansvar för ANCs diplomatiska kontakter under de många åren i exil.

Mbeki förde organisationens starka frihetsargument till många inflytelserika internationella ledare och han var en central figur i de första trevannde samtalen mellan ANC och sydafrikanskt näringsliv i mitten av 1980-talet.

Samtal som banade väg för förhandling med apartheidregimen och Nelson Mandelas frigivning i februari 1990.

Mbeki är en pragmatiker vars in-

nersta väsen få känner eller kan tyda. Hans ansikte avslöjar inga starka känslor. Makt tycks inte skrämna honom och det anses allmänt känt att han är en man som med stor skicklighet motat bort andra som fäst ögonen på ledarposten efter Mandela. Även Mandela har gjort sitt för att förbereda och bana väg åt Mbeki. Mandela använder ord som "en man med utmärkta egenskaper, oerhört respektfull, mycket varm och mycket känslig för det lidande vårt folk utstår", då han beskriver Mbeki. 1991 stod det redan klart att Mandela hade ringat in Mbeki som sin tronföljare. Då ANC steg in i maktens korridorer i april 1994 utsåg Mandela Mbeki till vicepresident och lämnade omedelbart över en stor del av det dagliga regeringsarbetet till kronprinsen.

Lika flott som huset

Så mannen som tar emot i sitt nyrenoverade residens i Pretoria är inte så oprövad som det kanske kan tyckas.

Han och inredningen är lika flott. Tidigare bodde den f d presidenten FW de Klerk i detta jättehhus med enorm trädgård, pool och tennisbana.

Mbeki talar engagerat om varför Sydafrika som utvecklingsland bör få särbehandling då handelsavtal ska skrivas med protektionistiska EU. Och han försöker presentera godtagbara argument till varför Sydafrika fortsätter sin kontroversiella vapenförsäljning, bl a på den konfliktdrabbade afrikanska kontinenten. Men han glömmer att berätta att vapenin-

dustrin som byggdes upp av apartheidregimen under år av sanktioner idag är en viktig inkomstbringande post med över 50.000 anställda.

Ämnet internt missnöje och besvikelse från väljarkåren över att ANC inte kunnat uppfylla vallöften och förväntningar om bättre boende, arbetstillfällen och utbildning slår han ifrån sig. Det upprör att Mbeki under samtalet inte tycks ta frågan om vad som kan göras för att stävja de stora problemen ute i de fattiga förstäderna på allvar. Han säger att ANC har gjort mycket sedan de kom till makten, t ex att skolbarn som aldrig tidigare fått lunch numera får en jordnötsmacka om dagen betald av staten och så fortsätter Mbeki och säger att de som klagat inte har tillräckligt med tålamod.

– Undrar om han hörde då jag presenterade mig och sa att jag arbetat i landet sedan 1990 och att mina kontakter med så kallat vanligt folk är goda? Att det råder en spricka mellan ledarskap och gräsrotter är det ingen tvekan om men Mbeki går på och säger att saker inte kan förändras över en natt. Något som naturligtvis är sant men det fattigt folk ser är hur den nya politiska och ekonomiska eliten lever ett bättre liv medans de fortsatt kämpar för att få mat för dagen.

Mbeki och partiet har adopterat ett moderat ekonomiskt reformpaket i linje med IMF:s och Världsbankens önskemål som innehåller få inslag av ANCs socialistiska förflutna. ANCs ledarskap har fått både fackförbun-

dens stora paraplyorganisation *Cosatu* och det sydafrikanska kommunistpartiet, deras valallierade, att motvilligt acceptera GEAR. GEAR står för *Growth, Employment and Redistribution Strategy*. Ett reformpaket som kan locka inhemska och utländska investeringar, skapa arbetstillfällen och se till att regeringen håller en strikt budgetdisciplin. Regeringen hoppas optimistiskt att GEAR ska leda till en ekonomisk tillväxt på sex procent vid sekelskiftet och att 400.000 nya arbetstillfällen ska skapas. IMF förutspår en tillväxt strax under befolkningstillväxten på runt 2,2 procent under 1998.

Dela med sig

Sydafrika har inga avsikter att finansiera sina absolut nödvändiga socialförsäkringar med dyrbara lån. Tills det finns ett överskott måste folket vänta. Ett tufft beslut, inte minst när minoriteten vita fortsatt lever med ett välstånd utöver det normala. Mbeki har dock sagt att de privilegierade kommer att få vänja sig vid att dela med sig på fler sätt än via skattesedeln i framtiden.

En av de synbara förbättringar som genomförts sedan ANC kom till makten är fri sjukvård för gravida kvinnor och barn under sex år. Tyvärr har det inte åtföljts av ett lika stort resurstillskott till hälsodepartementet och statliga sjukhus har idag mycket svårt att klara den nya tillströmningen av patienter. Sydafrika är också mitt inne i en våldsam spridning av HIV-viruset. Det beräknas

att 1.500 personer per dag infekteras av viruset.

Utmaningarna inför framtiden är enorma på alla plan. Mbeki ska leda Sydafrika in i en ny era.

Under en nyligen genomförd asi-enresa som Sydafrikas kommande härskare berättade han om sin vision. I Sydafrika ska rasism utrotas och Afrikas image måste ändras. Ett Afrika utan svält, krig och tyranner. En önskan många delar med honom men frågan är återigen; kan han leda landet in på den vägen?

Höll tyst om kinaförtryck

Asienresan handlade framförallt om ekonomiskt samarbete och handel med t ex Japan, Sydkorea och Kina. Men Mbeki, som för bara nio år sedan reste jorden runt för att tala om sydafrikanernas rätt till frihet, valde att hålla tyst om Kinas ockupation av Tibet och Indonesiens behandling av folket på Östra Timor.

Han vågade dock posera på Kinesiska muren iklädd traditionell kinesisk stridsutrustning inför världens tevekameror. Det var en ny bild av en mer avspänd Mbeki som ingen tidigare sett.

Enligt den sydafrikanska författ-

ningen kan presidenten väljas om två gånger. Det betyder att han kan behålla sin plats i maktens korridorer i tio år, dvs fram till 2009. Då har det gått nästan tjugo år sedan Nelson Mandela släpptes fri och århundraden av rasism började att brytas ned.

” Han vågade dock posera på Kinesiska muren iklädd traditionell kinesisk stridsutrustning inför världens tevekameror. Det var en ny bild av en mer avspänd Mbeki som ingen tidigare sett. ”

Långsamt börjar landets administration att förändras men många från det gamla gardet sitter kvar och saboterar försök till förbättring. Samtidigt klarar många av de nya byråkraterna inte av sina uppgifter, framförallt på grund av brist på utbildning. Polisen är korrumpad och militären har problem att integrera de f d frihetskämparna i armén.

Internationella drokarteller an-

vänder Sydafrika som transitland för kokain och crack och det finns mer illegala vapen här än någon annanstans på jorden.

Kriminalitet och sociala problem har antagit gigantiska proportioner. Arvet från apartheid har ”släppts ut” och lämnar inte någon oberörd. Det finns också krafter som helst skulle önska att ANC och Mbeki inte lyckas ta Sydafrika ut ur det förflutna och det tuffa nuet. Både från extremhögern och revolutionärer.

Thabo Mbeki är inte folkets man, de känner honom inte. Han accepteras för att han är Mandelas utvalde.

Nu ska Mbeki visa att han är värdig uppgiften. Det internationella strålkastarljuset är han van att hantera med vänner i Washington, Bonn och Tokyo. Det är också hans styrka. Han kan sälja Sydafrika utomlands.

Det finns så mycket som landet kan vara stolt över, dess kulturella och etniska mångfald. Underbar natur och mänskliga resurser. Ett i-land och u-land på samma gång som kan lyckas om den man som leder det kan få dessa två att mötas och känna gemenskap. Thabo Mbeki har förmodligen en av de kommande seklets svåraste uppgifter framför sig.